

PERLE MØHL

PARIS

Byer, steder... Sorte huller, vel netop lige det modsatte af steder, af rum – al masse samlet i ét, ufarbare, uden kanter, og hvor enhver selv-definition, ja enhver kommunikation overhovedet, holdes i ave. Intet siver ud, *no comment*.

Kan man overhovedet tale om noget så stedligt, så lokalt, som byer længere? Steder er jo gået ganske i glemmebogen, må man nok sige, de sidste par årtier. Uanfægtet at vi vel nok altid befinder os i enten et eller et andet, måske på vej fra et til et andet, men under alle omstændigheder altid steds-nær-værende, for eksempel i et tredje, selv når det er unavngivet.

Alligevel er det blevet lidt kitsch at tage steder hen, lidt ilde set at beskæftige sig med afgrænsede geografiske enheder, hvor en vis enhed, kulturel og social, tilsyneladende underforstås. Og byer er jo unægteligt netop især steder, selv om somme gerne kalder dem *ikke*-steder. Måske er det det sorte huls virkning der hentydes til – men selv sorte huller har navne – GRO J1655-40, NGC4261, Cygnus XR-1 – selv om de må udtales på behørig afstand for ikke at blive suget til og tiet.

Selve bynavnet henviser jo til stedet som en ting, en undtagelse, noget for sig. Og altid yderligere indrammet, af mure, ringveje, forstæder og perifere postnumre. Og, jeg er enig, hver by er nu noget særligt. Det er næsten som om de har et liv i sig selv, uafhængigt af de mennesker der bor der, af sprog og kulturelle særpræg, sociale systemer og omgangsformer. Måske fordi de netop udgør en slags kondensering af de tusinde varianter, fordi de som sorte huller suger forskellighederne til sig og nærer sig af dem snarere end at udviske dem. Dermed er de heller ikke isolater. Og dermed får de netop skabt deres eget særpræg, det der gør, at de adskiller sig fra alle andre byer, andre koncentratere.

Regionerne

Paris. I sandhed noget for sig, og alligevel, en særlig opsummering af alt det franske, af alle regionerne, alle de fjerne, derværende lokale særpræg. Andre steder – indek-sikaliserede i banegårdene og i de mange porte – Gare du Nord, de l'Est, de Lyon, Porte d'Orleans, og så videre (ud). Når man besøger Paris, så ser man måske især det

specifikke, tårnet, katedralen, floden, det som peger indad, men når man bor der, så træder diversiteterne frem på scenen, de regionale. Auvernat, Périgourdin, Alsacien, Breton. Og de som er „parisere“, de er det med suffiks, i så og så mange generationer, fx „parisien-3ème-génération“, igen en reference til andre steder og til fjern eller nylig indvandring.

Regionerne og deres specialiteter sætter sig spor mange steder, men måske især i maveregionen, i det gastronomiske. For et væld af byens 20.000 beværtninger og mad-butikker markerer eksplicit eller implicit deres regionale tilhør, og strækker deres tentakler ud i verden, hvad enten det er til fjerne verdensdele eller til afkroge af det franske, og henter nærende særpræg ind. Pølser, patéer, skinker, souffléer, boudin blanc, boudin noire, vins d'Alsace, vins de Loire – og ikke mindst alle ostene. Firkantede, runde, pyramidale, flydende, rullet i aske, dyppet i Armagnac, gede-, fåre-, podet med mug i alverdens farver, ofte ikke helt „stuerene“. Frankrigskortet er, om noget, et varieret menukort og hele retten resumeret i Paris.

Paris har selvfølgelig også sine egne interne „regionale forskelle“, for eksempel arrondissementernes. Sjette arrondissement er livligt og eksklusivt, hvorimod syvende er ministerielt og mennesketomt. Som i enhver storby kan de sociale og økonomiske forskelle aflæses direkte i boligpriserne, men de national-regionale forskelle har også sat sig spor: i det sydlige 14. arrondissement i små tætte rækkehuse boede især tømrerne fra le Berry, som kom ind i slutningen af 19. århundrede for at bygge Paris om efter Hausmanns strømlinede anvisninger (så masserne nemmere kunne holdes i ave og beskydes på de brede, snorlige boulevarder!); i de nordlige 18. og 19. arrondissement bor især afrikanske og nordafrikanske indvandrere og den del af Paris' oprindelige arbejderbefolkning, som endnu ikke er blevet stødt ud i de fjerne forstæder. I 16. arrondissement bor de gammelrige, i tredje og fjerde de nyrige. Men også disse forskelle er i færd med at blive udvisket til fordel for et overordnet centrum-forstad-skel. *Intra muros* udlignes boligpriserne, samtidig med at de stiger drastisk, og byen tømmes langsomt for beboere. Hvor der i 60'erne boede omkring fem millioner mennesker i Paris, bor der i dag kun omkring to millioner.

Hvert verdenshjørne er repræsenteret i Paris af de seks store togstationer, som forbinder byen med Lille, Bordeaux, Strasbourg, Marseille, Rennes og resten, men som det sorte hul byen er, tillader den ikke gennemstrømning. For at komme fra det nordlige til det sydlige Frankrig, eller fra det østlige til det nordlige, skal man ikke alene *over* Paris, næ næ, man skal *til* Paris. Man skal endda *ud i byen*, for der er ingen direkte togforbindelser, ingen central station. Nogle steder kan man nøjes med at tage RER (S-tog) eller metro mellem de store stationer, andre steder må man helt ud på fortovene med sin bagage for at skifte tog. Skal man for eksempel fra Lyon (sydøst for) til Orleans (sydvest for) og dermed fra Gare de Lyon til Gare d'Austerlitz, går den nemmeste vej ad fortovet og hen over Seinen, og således slipper ingen for at blive imprægneret af byens lys, lugte og lyde. Man foranlediges til at tro, at det er med vilje – som om byen havde en egen vilje, der trængte sig på. Eller er det et politisk valg, et, som påtvinger den intetanende provinsialists nethinde det uudgæelige indtryk af Mitterands „Meget Store Bibliotek“ (TGB), som troner over Seinen, og af de mange andre kolossale monumenter, hvormed vældige mænd har efterladt sig spor i byen, og presser odøren op i næseborene *pour de bon*? Aldeles berørte, nærmest indeksikaliserede, bliver de i al fald, inden de kan tage videre.

På et tidspunkt var der planer om at lave et rigtigt knudepunkt, én stor central station ved Châtelet, en megastation, stationernes station – måske en „Gare Chirac“. Men dette projekt faldt til jorden igen, måske fordi det var praktisk uladssigørligt, måske også, kunne man tænke sig, fordi det ville have gjort det for nemt, for glat, at komme igennem byen i behold. For Paris er ikke en by, man bare rejser gennem. Det er et sted, man rejser til eller fra. Helst til, som sorte huller.

At kende en by - nedefra

Metroen, endnu en form for regionalisering, en opsplitning af byen i særskilte enheder med hver sin metrostation som centrum: Jeg har før fundet inspiration i Michel de Certeaus beskrivelse af forskellige måder at opfatte og beskrive rum og territorier på, som henholdsvis ture (*parcours*) og kort (*cartes*) (Certeau 1990), og gør det igen her. I den ene, *turen*, afspejles bevægelse igennem, færden, seriel oplevelse, fortælling, tid, i den anden, *kortet*, udtrykkes det perfekte overblik, en totaliserende sidestilling af separate elementer, tidsløshed. Certeau betragter disse to former som to forskellige sprog, og siger i øvrigt, at bevægelsen fra det ene til det anden også kendetegner bevægelsen fra almindelig daglig gøren, laden og talen til videnskabelig diskurs (op.cit.:176).

Det slår mig, at den måde jeg kender og har praktiseret Paris på, faktisk udgør en mærkelig tredje variant, en slags mellemting eller hybrid mellem de to former, og at denne praksis har givet mig en helt særlig oplevelse af Paris' rumlige indretning. Paris fremstår for mig i form af en serie champignonner – for nu at vende tilbage til det gastronomiske. Gennem min særlige færd omkring i den bliver den delt op i separate sidestillede kartografiske flader: For Paris er en by, hvor man meget nødtigt bevæger sig omkring i bil. Man kommer ingen steder, og når man er kommet der, kan man ikke komme af med bilen. Busser kan man godt komme af (med), men de kommer selvsagt heller ikke frem. Cyklen er ikke noget egentligt alternativ, for trods det at ingen egentlig har lyst til at forsøge med bilen, er der alligevel mange, der gør det, og fordi de opmærksomt holder øje med hinanden, ser de ikke de sjældne cykler, som indtil videre ikke har stier at færdes på. Dog ligger den egentlige fare ikke i korporlige sammenstød, men i, at man faktisk ikke kan trække vejret, hvilket jo ellers er ganske nyttigt, når man skal træde i pedalerne. Heldigvis har Paris som så mange andre storbyer et alternativ, nemlig metroen.

Metroen er et af Paris' (under)grundliggende elementer, og metrokortet dets vigtigste emblem. For man kan jo ikke holde metroen i hånden, hvorimod metrokortet kan holdes og beses i sin helhed. På samme måde kan man ikke erfare metroen som fænomen i sin helhed, men kun igennem sin bevægelse fra station til station. Man holder sig til kortet. De fleste parisere og stort set alle besøgende metrofarere har et på sig. Det hører med til livet i byen, som et slags visa. Mit eget toilet var såmænd smykket med et i al den tid, jeg boede i byen, for kønt er det jo med alle de fint farvede linjer og helt og aldeles nødvendigt. Det symboliserer ens bevægelse og frihed og det lægger et helt bestemt gitterværk ned over byen, en særlig erfaringsform. (At det hang på mit toilet, var måske nok en praktisk foranstaltning, men måske også en strukturel kommentar til byens fundamentale opbygning og en stadig kontakt til undergrunden, hvor kloaksystemet løber parallelt med metroen. Always in touch ...).

Denne særlige erfaringsform står først klar for en, når den brydes. Således var det, da jeg gav mig til at krydse Paris til fods, at denne mark af adskilte champignoner blev omdannet til et sammenhængende hele. For se, det, der var sket, var, at jeg før havde oplevet hele Paris gennem metroen. Hver eneste kvarter, hver ven, jeg besøgte, hver gade, hvert museum, hver butik – hver eneste detalje af Paris, endda også dem, man kunne se på afstand, var kategoriseret i forhold til nærmeste metrostation. Faktisk var det hus, jeg i en lang periode boede i (der hvor kortet hang på toilettet), ligefrem bygget sammen med metrostationen (kloak- og metroparallellen var her ikke kun symbolsk): Jeg gik ud ad min hoveddør, forbi skomageren og ind i bygningen igen, for nu at befinde mig i metroens gab! Når man bevægede sig omkring i Paris, var princippet således som følger: Man gik ned i hullet, kørte et stykke, fx fra station A til station B, kom op af et andet hul og gik til sin destination. Så gik man tilbage til station B og kørte videre til station C, hvor man så kom op af hullet og gik til sin næste destination, for så at vende tilbage til station C og så videre. I nogle tilfælde kunne man selvfølgelig være heldig at have hele to mål inden for radius af samme station, men stationen forblev centrum for etappen.

Og således blev Paris' overgrund plukket op i små usammenhængende enheder, champignoner, hver defineret af den stok, der fører ned til selve nettet (myceliet), metrostationen: Det ligger ved Montparnasse, hun bor ved Auber, Riquet, Châtelet, La Motte osv. osv. Men ikke alene blev byen splittet op i lokale enheder, afstandene imellem dem ændrede også karakter, både fordi de blev aflagt i undergrunden, uden for lys og sammenhæng, men også fordi de blev væsentligt øget. For steder jeg tidligere havde defineret ud fra kortperspektivet, ud fra deres tilhør til to forskellige stationer og dermed adskilt af så og så mange stop, så og så mange minutters rask bevægelse gennem undergrunden, viste sig af og til at ligge ret op og ned ad hinanden i turperspektiv, i fodgængermodus, oppe i lyset. Ikke alene rørte champignonernes hatte hinanden, ofte overlappede de endda.

Nu overdriber jeg måske lidt, gør mig selv mindre beleven, end jeg er, men det overordnede princip er godt nok, især i så stor en by som Paris. Faktisk er det endda med til at gøre den stor – for da jeg begyndte at gå, blev Paris pludselig mindre! Og hidtil fjerne og hinanden uvedkommende steder blev pludselig sammenhængende. – Nå, Luxembourghaven ligger faktisk kun et stenkast fra Odéon. Og nogle af de rumlige, og dermed sociale, sammenhænge som var gået min metroorienterede næse forbi, blev pludselig tydelige. – Tænk, det farverige Belleville ligger kun to minutters gang fra de eksklusive Buttes Chaumont! Og de der illegale værksteder ligger jo faktisk lige op og ned ad arbejdsformidlingens bagside! Og jeg opdagede steder og kvarterer, som jeg aldrig havde set før, fordi de lå uden for metrologikken – langt fra metromundene eller på obskure linjer. Jeg blev væk. I kortoptik kan man ikke blive væk, man er altid nogetsteds på kortet, der er altid forankringer, holdepunkter, koordinater, overblik. I turoptik kan man miste sine holdepunkter – indtil man finder nye – og man mister selvsagt overblikket. To vidt forskellige rumlige praksisser, ingen tvivl om det.

Jeg elsker stadig at køre i metro, måske især fordi det er et andet liv, der foregår der, et mycelieliv, uafhængigt af de steder på overfladen, vi hver især begiver os til og fra – dem af os, som går op igen. Det er netop en ekstrem blanding af forskellige slags liv, endnu et kondensat, i sig selv et studie værd. I rumligt perspektiv er der måske overblik, vished om mål og mellemstationer, men i social forstand er det den totale uvished – man ved aldrig, hvem man vil møde, hvad der kan ske, hvad man kommer ud eller over for.

Et ord om champignoner, min yndede metafor. Der er ingen tvivl om, at de i fransk perspektiv hører til det gastronomiske, som underordner alle andre kategorier, såsom botaniske eller mineralske. Det væsentlige er, om noget er spiseligt, tilberedeligt, eller ej. De hvide hedder i øvrigt og helt à propos *champignons de Paris* i modsætning til deres brune søstre, som har set lyset. Og som med så meget andet er det p.t. de landlige, bondske, solbrune, som er fashionable, mens de hvide byprodukter er gået af mode og kastes for svinene. Mycelier. Ganske sigende huserer de udelukkende i undergrunden, hvor de udgør et ét, et hele. Frugtknopperne, derimod, er blot efemeriske udskydelser, som under gunstige forhold popper op på overfladen, sporebærere som måske nok kan føre til nyt (mycelie)liv andetsteds, men som i og for sig ikke ændrer på myceliets egen tilstand eller måske endda tærer en anelse på dets underjordiske kræfter. Champignoner taler således både om by vs. land, om lys vs. mørke, om oppe vs. nede og om forbindelserne mellem dem, og er til herværende derfor en ganske brugbar metafor. Og hvis man er til den slags, så udgør de endda en underfundig parallel til struktur vs. hændelse/langue vs. parole ...

Og så har champignonens synlige tildragelse den helt rette påklædning til byfærd, udstyret med stok og hat som de er – *n'est pas?*

Udefra

Jeg har skam forladt Paris mange gange, men altid for at vende tilbage, aldrig blot på gennemrejse. Jeg stod engang af på Gare du Nord, og så blev jeg hængende, der var for langt til „Gare du Sud“, og jeg blev vildledt undervejs.

Men det fik en ende. Trængt op i en krog, vitterligt, af manglen på kvadratmeter, manglen på luft, det sorte huls kompressoreffekt, førte det uvægerligt til en eksplosion, som det i øvrigt gør så tit her i universet. Men det var ikke kun mig, som blev slynget ud, kompressionens eksplosive effekt og fissionen, der følger, er blevet reglen; i 2003 har flere vendt „øen“ *Ile de France* (Paris og omegn) ryggen end omvendt. Flere flytter nu fra end til, og landet er blevet *en vogue* igen. Det sorte hul mister tyngde!

Således befinder jeg mig nu i Bourgogne, ca. 100 kilometer syd for byernes by, et sted med plads, hvor det bliver mørkt om aftenen. Paris er dog aldrig langt væk, jeg kan tage dertil med toget og gør det såmænd med jævne mellemrum, og når jeg er der, går jeg meget. Og tager jeg metroen – tilbage til rødderne, myceliet – er det med udsøgt fornøjelse. Forureningen forekommer værre end nogensinde, men det siges, at luften er blevet renere, så det er nok mine luftveje, der har vænnet sig fra.

Paris er altså blevet intermitterende i mit liv. Dog har jeg alligevel bevaret et helt særligt og ganske intimt forhold til Paris' undergrund, et forhold, som næres dagligt. For når jeg bringer min søn i skole, henne bag landsbykirken, går vi hver dag over en rigtig pæn lille bæk, en rask og ren strøm af klart vand – la Vanne, som den ganske behørigt hedder. Og, se, la Vannes vand er af kyndige fagfolk blevet bedømt så godt og rent, at det faktisk er drikkeværdigt, og det endda af parisere. Så landskabet omkring os prydes af en nydelig konstruktion, en akvædukt af klassisk tilsnit, som bringer la Vannes klare vand til Paris i kubikmetervis hvert sekund døgnet rundt. Vi har så meget vand her, og det er så rent, at det uden at gøre indhug i vores ørredbestand eller grundvandsstand i øvrigt frit kan tilflyde de fantastiske underjordiske vandlagre, som Paris' under-

grund er gennemhullet af. Og derfra pumpes det så op i folks køkkener, kasseroller, badekar og munde. For at ende kloakkerne, nede i undergrunden igen, der hvor vi startede. – Og se, det at stå på broen og kigge ned på det klare vand og tænke, at om en time eller to bliver det måske drukket i Paris, det giver den der fornemmelse af forbindelse, tilknytning, men også, må jeg jo nok indrømme, en lille og ikke ubehagelig fornemmelse af magt.

Men hvad er det mon for en slags magt? Den lille kemikers? Kunne jeg mon farve hele Paris' drikkevand blå? Kunne jeg hælde suspekter substanser i det? tænker jeg fra min bro. Næppe, det bliver nok ihærdigt filtreret for alt andet end H₂O for at undgå både små og store sabotageaktioner. Så den relative magt, jeg fornemmer, er nok snarere af social og symbolsk end molekylær karakter. Jeg ser på dette vand hver dag, lader det risle igennem mine fingre, jeg svømmer i det, fisker i det, ror kajak på det. Jeg imprægnerer det med min tilstedeværelse, det risler videre, og noget af mig tager med, som når et armbånd glider rundt i kularingen og bærer noget af sin tidligere ejer med. Det er et magisk forhold, som måske kunne forklares af teorier om vands hukommelse.

Men det er måske især et spørgsmål om kontrol, som at holde om en livgivende arterie. Om udveksling, om givere og modtagere, om overflod. For når jeg står og ser denne grundlæggende livssubstans tilflyde Paris og dets beboere i overflod, kan jeg alt andet lige ikke lade være med at føle mig lidt ... ovenpå. Det er som at give en rig gave, en, der ikke kan modsvares, i bedste potlatchstil. Så la Vanne, gavestrømmen, skaber forbindelse og intimitet og annullerer i nogen grad fornemmelsen af *remoteness*, selv om den også opstiller os som distinkte modpoler. *Peu importe*, hvis det er mig, som er givere.

Nostalgia

Nok er jeg rejst derfra, men en særlig nostalgi trænger sig alligevel på, når det handler om Paris, og kræver sondering. Ikke fordi det er en fornemmelse, jeg ellers dyrker, og det er heller ikke i dette tilfælde min. Den er nærmest allestedsnærværende, den presser sig på som lugten og monumenterne. Som om en anden af byens evner skulle bestå i en underfundig leg med tid, en evne til at folde tiden tilbage om sig selv. Som et Möbiusbånd der kun har én overflade og én kant. Der som ultratunge sorte huller laver foldninger i rumtiden – som astronomerne siger. En fornemmelse, som hverken viser frem eller tilbage, men alligevel hele tiden handler om fravær og dermed *om noget andet*.

Nej, nostalgi er så afgjort ikke noget, jeg svælger i, eller tager alvorligt, i al fald som udsagn om fortiden. For nostalgi handler ikke om fortiden, det ved vi jo godt. Det handler om nutiden, om længsel, ikke efter det, som ikke *længere* er, men det, som ikke *er*, kort og godt. Om det nogensinde *har været*, er for så vidt underordnet for savnet. Nostalgi er faktisk i sin præforskudte betydning (dengang ord betød det, de betød ...) helt og aldeles forbundet med rum, med steder, ikke med fortid eller kun indirekte. En akut længsel efter hjemlige omgivelser, en sygelig tilstand der kræver behandling, sømænds og soldater lod. *Nostos*, hjemkomst, *Nostoi*, beretningen om Odysseus' hjemfærd fra Troja. Nutid, ikke fortid.

Hjem. For mig hører Paris ikke til den kategori. Det gør København eller Dragør nu heller ikke rigtig for den sags skyld. Nej, hjem er for mig en by i Rusland, helt bogstaveligt. Inkarnet i en stadig tilbagevendende drøm: Den foregår i en landsby et sted i

Kaukasus, jeg bevæger mig langsomt ned ad hovedgaden, jeg (gen)kender den som hjem og bliver (gen)kendt som hjemvendt. Så at komme hjem – *nostos* – hører for mig endnu fremtiden til.

Paris, derimod, synes hele tiden at vise tilbage, at skabe og nære sig af længsel, god gammel længsel efter det forgangne, det, som ikke er mere. Det er, som om byen bøjer det i neon – lever af det, sælger det – og får det op i os alle. Men igen: Er det en særlig evne, et spil, eller rent faktisk udtryk for forgang? Og nu har Paris som sagt aldrig været min hjemby – et sted, jeg længtes efter – så kan jeg overhovedet udtale mig? Lad os sige, at som antropolog kan denne tekniske mangel måske netop overkommes.

Lad os derfor spørge Marcel. Lad os kalde ham min informant. Født og opvokset på en ø midt i byen, flasket op med Seinen (og lidt af la Vanne, som også rent geoteknisk tilflyder Paris, idet den via l'Yonne løber ud i Seinen noget længere oppe), et stenkast fra Notre Dame de Paris. Kan det mon blive mere centralt? Og Marcel, min parisiske indfødte, lider såmænd af akut længsel efter noget forgangent, noget, som ifølge ham selv ikke findes mere, noget, som vitterligt hører fortiden til. Er det mon snyd, projicerer han bare? Opspinder han en grønnere fortid for bedre at kommentere en grå nutid og tænke sig til en mere lyserød fremtid? Marcel savner *la vie de quartier*, fornemmelsen af at bo i et kvarter, en bydel, som betyder noget i sig selv, som har en egen sjæl – et sted, man kan høre til, og som man kun sjældent forlader. Han savner naboer af blandet herkomst. I hans barndoms opgang boede syerske, poet, gadefejer og læge dør om dør, siger Marcel – selv om de finere måske boede på de nedre etager og havde højere til loftet (men nu er klasse jo slet ikke noget nyt i Frankrig, ikke noget, man er flov over, snarere noget, man skilter med, og som netop kræver daglig/lokal omgang med andre for at fremstå tydeligt). Han savner *Les Halles*, hvor de lokale handlende og restauratører købte råvarer, og hvor andre også var velkomne. Hvor man kunne få sig et varmt måltid ud på de tidlige morgenstunder. Løgssuppe, marvben og et sidste glas rødvin. Han savner aktiviteterne omkring de underjordiske kanaler, sluserne og flodprammene. Han savner sin *concierge*, hun blev skiftet ud med et samtaleanlæg engang i halvfjerdsene. Han savner de snuskede baggårde og kældre, som stod uaflykkede. Og han savner en vis uro *på stedet*, en, som ikke hele tiden er på vej videre.

Jeg kan godt forstå, hvad han mener. Selv om det er kitsch at være nostalgisk, at synes, at fortiden i nogle sammenhænge var bedre. Vi er jo på vej fremad. Jeg lader mig overbevise af hans fornemmelse af tomhed og foranlediges til at tænke byen som en stor støvbold, en, man kan træde på, og som klasker sammen med et stort smæld, for derefter at genindtage den oprindelige form uden buler. Jeg rationaliserer derfor: Måske er hans savn udtryk for ovennævnte sociodemografiske konstaterede udgrænsninger af mindre-bemidlede klasser til fordel for de absolut velbeslæede og for forretninger og bureauer. En menneskelig oplevelse af en almen bevægelse fra produktionsfag til servicefag. Jo, måske. I så fald er der forgang, ren forgang, og nostalgien udtrykker ægte afsavn og handler om fortiden.

Men samtidig har jeg byen alvorligt mistænkt for selv bevidst at producere nostalgien som en narresut, at mane den frem af alle porer, at gøre den til sit fremmeste kendetegn, ved på en eller anden måde at kunne komprimere fortid og nutid i et. Igen, som om byen *kunne* noget, havde en egen vilje, var aktør. For i en eller anden forstand eller form er det hele der stadig. Det ligner i al fald, det gør det godt ... Folkeligheden. Harmonika-pillet. De små lokale bistroer, de frække tjenere, en bager på hvert et gadehjørne. Og

Eiffeltårnet, emblemet over alle emblemer, uforgængeligt. Vi kan jo kende byen, gang på gang, den ligner symboler på „sig selv“. Spørgsmålet er så nok, *hvad* der ligner og hvordan. Om det er rigtige indekser, som har fortiden i sig og lugter af den. Om det er symboler, der overbevisende viser tilbage til noget tidligere, men formår at mane det frem på ny. Eller om det er de rene simulakrer, snyd og humbug, uden nogen som helst forbindelse til noget andet end sig selv. Uden henvisning, tegnløse og måske derfor frisatte.

Jeg ved det faktisk ikke, jeg kan ikke ramme det ind, det glider ud mellem fingrene som vand. Et fravær, som ikke viser tilbage? Er det overhovedet et fravær? Er der nogen henvisning, noget tidsspand? Eller suger byen også tiden til sig, som et sort hul?

Nogle tager, i modsætning til Marcel og måske også mig selv, til takke med lidt, med korttidshukommelse og parkometerhenvisninger, også de er tydeligvis hjemsogte af tidsspillet. Se nu bare den canadiske journalist, hun går på opdagelse i byen, leder efter dens dybe essenser, finder dem – hun finder dem! – materialiserede i et monument, en bro, Pont Neuf. „Jeg hører musikken fra *Les amants du Pont Neuf*, ser Binoche danse af sted over vandet“, fortæller hun i radioen. Og i en café, Les Deux Moulins, på Montmartre, falder hun i svime og udbryder, på quebecfransk: „Jamen, er det ikke Amelie Poulain, der står bag baren?!“ Hendes heltinder, hendes stedlige idoler, hendes Jeanne d’Arcs, hedder Audrey Tautou og Juliette Binoche. Man må sige, at hendes langtids-hukommelse har lidt tab, hendes nostalgi går to-tre år tilbage. Broerne og cafeerne minder hende om filmene, de inkarnerer filmene og ikke omvendt. – De handlende i Montmartre har udpeget en præsident, *le Président de le République de Montmartre*. Og han udtaler med alvor, at han venter på officielt besøg fra Amelie – hende igen – „Montmartres ambassadrice“, som han siger. Også her bliver kvarterets (handels)liv reduceret til 93 minutters celluloid og hukommelsen til et stræk på nogle få år. Man må formode, at det sælger bedre. Filmen går stadig i biografen, hvorimod fortiden er gået af plakaten *for ever*.

Støvbolden har altså visse evner – den formår at holde liv i myten, at bevare formen, tilsyneladende trods alt. Den gør noget særligt med nostalgien. Den afliver den, i al fald som en længsel efter det forgange, den vrider tiden, folder den tilbage om sig selv med det sorte huls geni, nærer sig af fortiden, af det forgangnes forgængelighed, men annullerer tiden som afstand. Fortiden, det er nu, eller måske i går, allerhøjst. På den måde får den taget på nostalgien, der, som vi også godt vidste, kun handler om det, vi også må tørste efter i morgen.

Litteratur

Certeau, Michel de
1990 *L'invention du quotidien. I. Arts de faire*. Paris: Gallimard.